

Falusi önkormányzatok és fenntartható fejlődés

PLACHI ATTILA

ELTE Társadalomtudományi Kar
Humánökológia MA

Témavezető:

Takács-Sánta András PhD
egyetemi docens

ÚNKP zárókonferencia
2018. május 24.

Az előadás vázlata

- **A téma jelentősége, kérdésfelvetés**
- **Elméleti keret – fogalmi tisztázások**
- **A kutatás menete és módszere**
- **Eredmények**
- **Diszkusszió**
- **Konklúzió**

„AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
ÚNKP-16-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG
PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT”

A téma jelentősége, kérdésfelvetés

A falvakban halmozódott fel az ezredforduló legtöbb társadalmi feszültsége:

- **kilátástalanság**
- **munkanélküliség**
- **az elöregedés**
- **az értelmiség elvándorlása**
- **elsorvadt helyi kereskedelem**
- **elsorvadt szellemi élet**
- **a közösségi összetartás hiánya**

Globális problémák – helyben is – klímaváltozás?

A téma jelentősége, kérdésfelvetés

falusi önkormányzati szerepek és eszközök

ökológiai fenntarthatóság

Kutatási kérdés

- 1. A polgármester befolyásolja-e, és milyen mértékben a helyi politikák fenntarthatóbb irányba terelését?**
- 2. Milyen módszereket és/vagy eszközöket alkalmaztak a polgármesterek ezen célok elérése érdekében?**
- 3. Mennyire hangsúlyos a polgármesterek életében a környezettudatosság?**

Személyes inspiráció!

Kóspallag →

Elméleti keret – fogalmi tisztázások

Vidékkel foglalkozó humánökológiai kutatások, például:

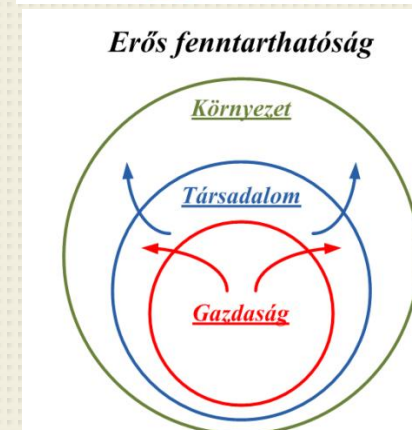
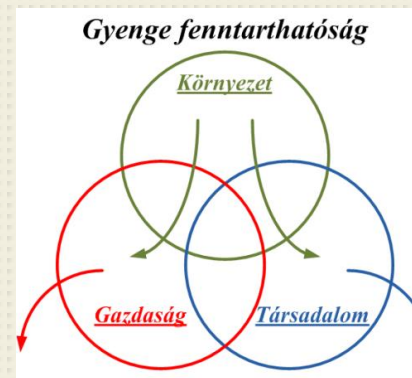
ÁNGYÁN, József (2008) – agrár-környezetgazdálkodás, állami földprivatizáció

FARKAS, Judit (2014) – ökofalvak szociokulturális dimenziói

KAJNER, Péter (2007) – fenntartható vidékfejlesztés

LÁNYI, András (2016) – politikai ökológia, ökolokalizáció

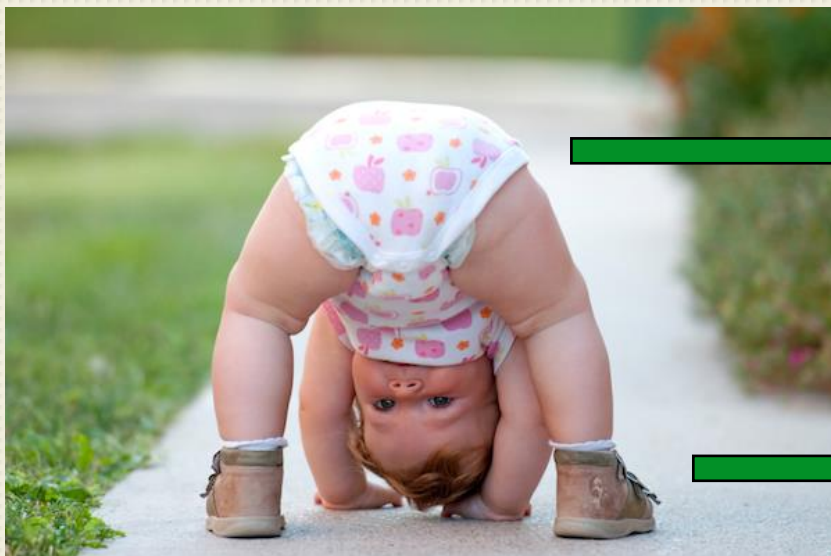
TAKÁCS-SÁNTA, András (2017a, 2017b) – ökológiai válság, fenntartható helyi közösségek

Elméleti keret – fogalmi tisztázások

Fenntarthatóság globális elv, de az az elvek gyakorlatba történő átültetése helyi szinteken történik.

globális szint

helyi szint (ökolokalizmus)

Elméleti keret – fogalmi tisztázások

Magyar vidék és falukutatók remekei:

CSURGÓ, Bernadett (2013) – a városról vidékre költözés problematikáját építő jelleggel értelmező monográfiája

G. FEKETE, Éva (2013, 2015) – helyi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztéssel, illetve az aprófalvakkal foglalkozó művei

KOVÁCH, Imre (2012) – ezredfordulós vidéket összegző nagymonográfiája

VÁRADI, Mónika (2008, 2016) – munkaerőpiaccal és szegénységgel foglalkozó szociológiai kutatásai

Elméleti keret – fogalmi tisztázások

A vidéki önkormányzatok hatalmi viszonyai, a hatalom szerkezete és a lokális elitek:

BÓDI, Ferenc (2003, 2005)

BŐHM, Antal (1997, 2006)

TÁLL, Éva (2000)

A falu fogalmának értelmezése:

BELUSZKY, P. – SIKOS, T. (2007) – többváltozós elemzéssel tipizálták a magyar falvakat

CSITE, A. – KOVÁCH, I. (2002) – Szelényi Iván faluosztályok modelljének változásait követték

KOVÁCS, Katalin (2005) – szintén a térszerkezeti sajátosságok adják a kiindulási pontját

A kutatás menete és módszere

1) Számos hazai és (külföldi) szakirodalom feldolgozása

2) A falvak kiválasztási szempontjainak meghatározása:

- ❖ a vezetők elköteleződést mutassanak a fenntarthatóság elvei iránt, és sikerrel képviseljék azokat tevékenységük során;
- ❖ az ökofejlesztéseik komplexek legyenek;
- ❖ valamint hogy a falvak lélekszáma ne haladja meg a kétezer főt.

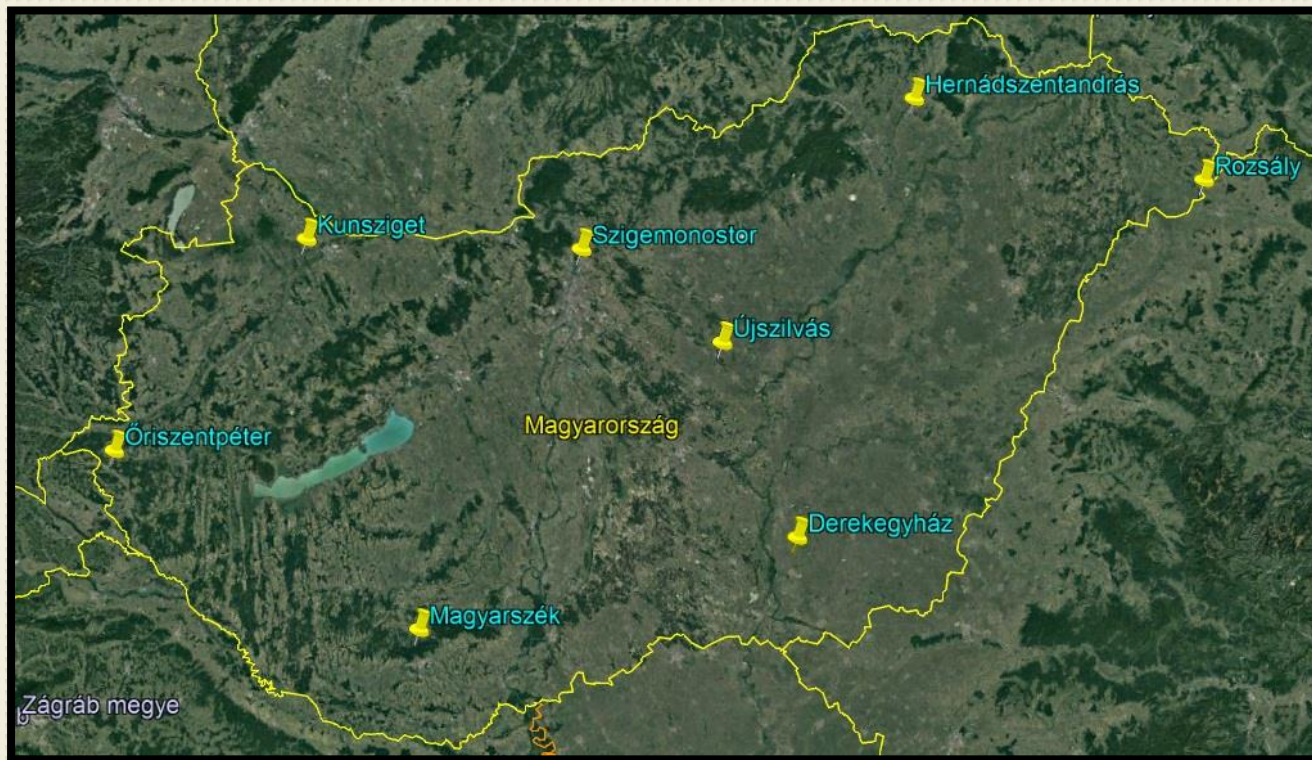
Kóspallag ~ 750 fő

A kutatás menete és módszere

- Nyolc települést azonosítottam kutatásra érdemesként:

A kutatás menete és módszere

3) Félig strukturált személyes mélyinterjúk készítése

(2018. február eleje – május közepe)

16 db mélyinterjú összesen

Szabó István (Derekegyház)

Üveges Gábor (Hernádszentandrás)

Lendvai Ivánné (Kunsziget)

Kárpáti Jenő (Magyarszék)

Molnár Zsolt (Szigetmonostor)

Petrányi Csaba (Újszilvás)

Őr Zoltán (Őriszentpéter)

Sztolyka Zoltán (Rozsály)

Eredmények – általános mintázatok

1.) A vizsgált önkormányzatok közül egyik sem privatizál.

Kollektivizálnak:

- föld;
- eszköz;
- ingatlan stb.

Eredmények – általános mintázatok

2.) Az önkormányzatoknak 100%-os tulajdonú vállalkozása vagy alapítványa van.

- feladatellátást segíti
- jövedelmet termel, amit visszaforgatnak a falu javára
- túlzott szabályozás kiskapuja lehet

Kivétel: Óriszentpéter ----> polgármester elnöke a helyi LEADER Egyesületnek

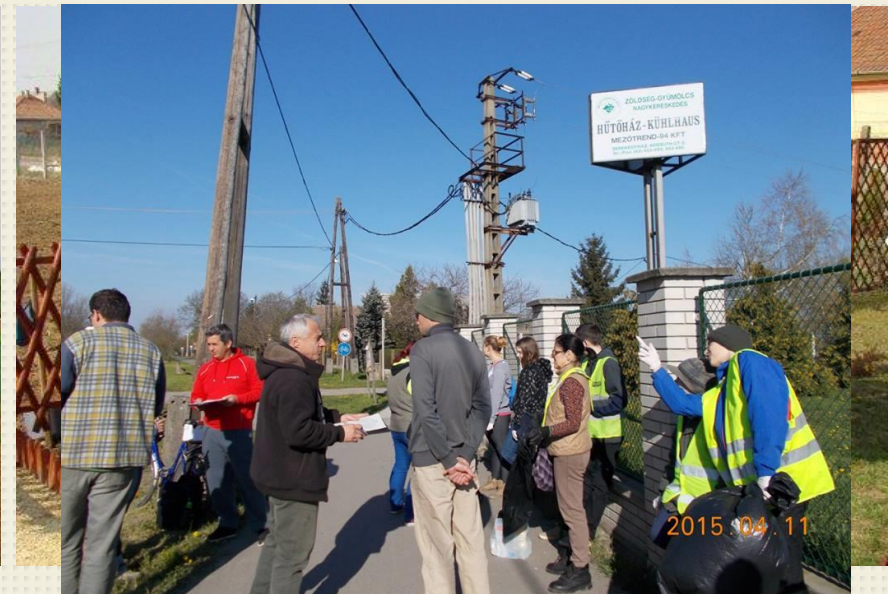
Eredmények – általános mintázatok

3.) A polgármesterek nemcsak élnek a közfoglalkoztatás programjával, de értéket is teremtenek vele.

- a közfoglalkoztatottak közül sokan visszatálnak az elsődleges munkaerőpiacra

helyi, bioélelmiszerek előállítására

illegális hulladéklerakók felszámolására

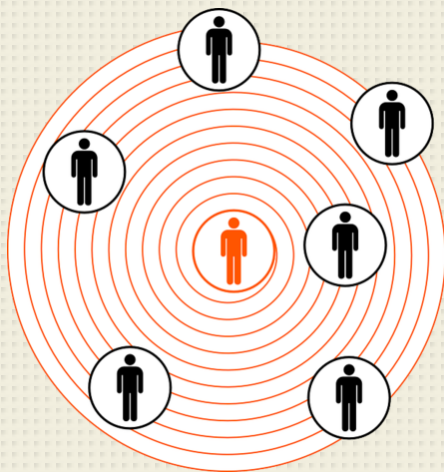

Eredmények – általános mintázatok

4.) Mind a nyolc falusi vezető tevékenykedett korábban a közjó érdekében mielőtt polgármesterré választották volna őket.

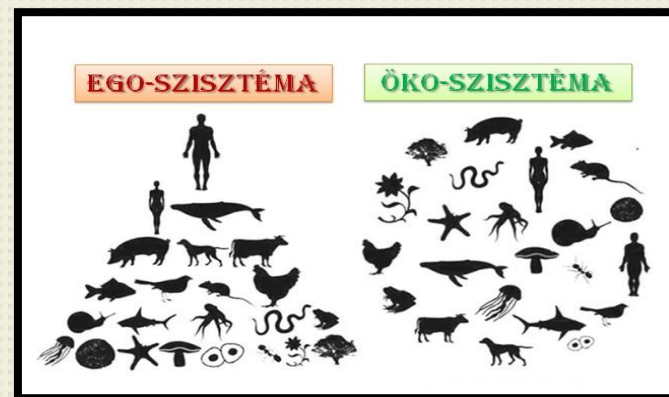
- civilként (egyesület, alapítvány)
- közszférában (tanár, jegyző, képviselő)

egyéni érdek

közösségi érdek

ökológiai én (NAESS A., 1990)

Eredmények – általános mintázatok

5.) A polgármesterek zöme őslakos – lokálpatrióta szerep.

6.) A lakóhelyükön észlelt problémahalmazt kihívásként élik meg, motivációt éreznek annak megoldására.

kötődés a településhez

kötődés a tájhoz

Eredmények – általános mintázatok

7.) A polgármesterek munkáját több jó csapat (külső és belső) segíti a helyi véleményvezérekkel karöltve.

- munkáikhoz és a fenntarthatóságról alkotott jelenlegi tudásukhoz hozzájárultak különféle szervezetek

*2016 „Napkorona Bajnoka” Újszilvás lett (400 kW) – napkövető rendszer, 2 hektáron 68 állvány,
2013 Klíma Sztár díjazottja Derekegyház,
Magyarország második legnagyobb napéreműve*

Eredmények – általános mintázatok

7.) A polgármesterek munkáját több jó csapat (külső és belső) segíti a helyi véleményvezérekkel karöltve.

- munkáikhoz és a fenntarthatóságról alkotott jelenlegi tudásukhoz hozzájárultak különféle szervezetek

Ánduljon osztályával a Klimaparkban! info: szigetmonostor.hu

Eredmények – általános mintázatok

8.) A polgármesterek számára fontos a példaadás az ökológiai fejlesztésekkel.

9.) A vezetők zöme független, és hosszú ideje dolgoznak pozíciójukban.

2. táblázat: Polgármesterek pártpreferenciái és ciklusaik száma.

Név (település)	Pártpreferencia	Polgármesteri ciklusai
Molnár Zsolt (Szigetmonostor)	független	harmadik (12 éve, 2006-tól)
Üveges Gábor (Hemádszentandrás)	független, LMP?	harmadik (12 éve, 2006-tól)
Kárpáti Jenő (Magyarszék)	Fidesz-KDNP	harmadik (12 éve, 2006-tól)
Sztolyka Zoltán (Rozsály)	Fidesz-KDNP	harmadik (12 éve, 2006-tól)
Őr Zoltán (Őriszentpéter)	független	harmadik (12 éve, 2006-tól)
Szabó István (Derekegyház)	független	negyedik (16 éve, 2002-től)
Petrányi Csaba (Újszilvás)	független	negyedik (16 éve, 2002-től)
Lendvai Ivánné (Kunsziget)	független	hatodik (22 éve, 1996-tól)

Eredmények – általános mintázatok

8.) A polgármesterek számára fontos a példaadás az ökológiai fejlesztésekkel.

9.) A vezetők zöme független, és hosszú ideje dolgoznak pozíciójukban.

„Településünk a munkáit az ésszerűség mentén próbálja megszervezni, vigyázva arra a törékeny egyensúlyra, mely az emberiség jövőjét jelenti. Ez nem jelenti azt, hogy itt nálunk minden steril és minden öko. Ez azt jelenti, hogy életszerűen próbáljuk élni az életünket. Nem tudunk kilépni a globalizált világ adta keretéből, mert ez a világ vesz bennünket körbe, de igyekszünk úgy megélni a mindennapokat, hogy ne romboljuk le azt a világot, amiben gyerekeinknek is fel kell majd nőnie.”

/Sztolyka Zoltán, Rozsály polgármestere /

22 év (22 éve, 1996-tól)

Diszkusszió

VARJÚ, Viktor (2013a, 2013b) empirikus kutatásai

--> az önkormányzatok milyen szerepet vállalhatnak környezetünk védelme érdekében

--> online kérdőívet kiküldése (kétszeri felkereséssel) a magyar települési önkormányzatoknak országosan

Eltérés

környezetvédelmi feladatok: követő magatartás,
nem belső indíttatás,
kötelezettségekből eredeztethetők

Egyezés

apró- és kisméretű problémái nem az élıhetőségről szólnak,
hanem az életben maradásról

Diszkusszió

Magyar Természetvédők Szövetsége (2017)

--> az önkormányzatok viszonya az éghajlatváltozáshoz, valamint az ahhoz kapcsolódó alkalmazkodást, felkészülést nézték

--> 253 önkormányzatnak küldtek ki egy 25 kérdéses kérdőívet

--> 7 önkormányzati szövetséggel mélyinterjú

Eltérés

második helyre tették az éghajlatváltozás problémáját
nálam rendre első helyen említették

Egyezés

- a különböző régiók önkormányzatai hasonlóan teljesítenek: helyi termékek és szelektív hulladékgyűjtés
- első legfontosabb lépés a szemléletformálás
- második a megújuló energiaforrások fontos lehetőség

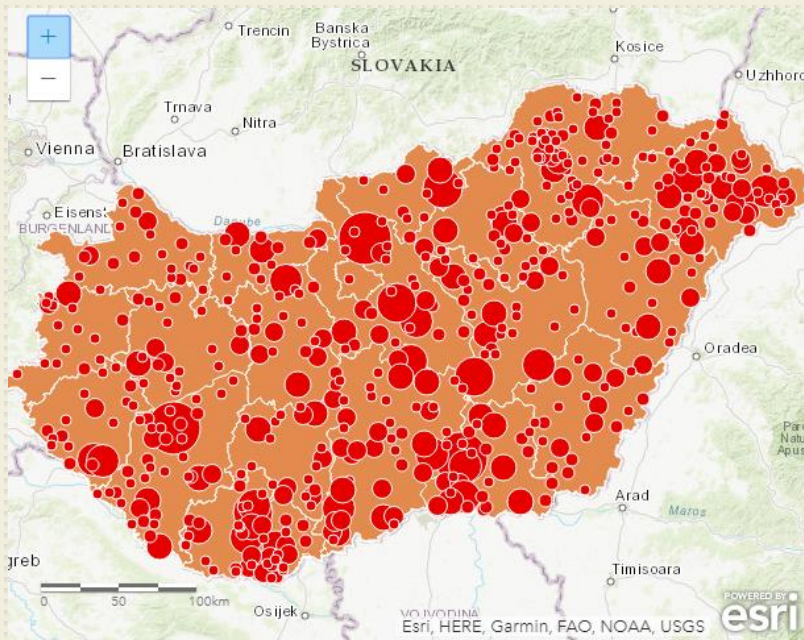

Diszkusszió

Kérdések és dilemmák:

- > fejlesztések önmagukban szépek és kívánatosak, mégsem rendelkeznek a prognosztizált társadalomszervező erővel
- > polgármesterek úgy fejlesztenek, hogy a közösség fejlesztéséről megfeledkeznek
- > valódi közösség nélkül pedig aligha működhet rendesen egy falu
- > lakosság bevonása terén hiányosságok

← **Energiaklub 2016-os adatbázisa naperőmű beruházásokról**

Konklúzió

- **Az ökoutópiát nem sikerült elérnie egyik polgármesternek sem, de jó úton haladnak az ökológiai fenntarthatóság megvalósításában.**
- **Az ellenszél és számos egyéb nehézség (pl. érdektelenség vagy bizalmatlanság) ellenére ezek a falvak rengeteg mintaértékű választ adtak már eddig is az ökológiai válságra.**
- **Nincsen garancia arra, hogy a jelenlegi polgármesterek esetleges kiválása esetén is fennmaradna a jelenlegi ökológikus fejlesztési irány.**
- **Kutatásomból az is kirajzolódott, hogy milyen fokozatos lépéseknek kell eleget tenni ahhoz, hogy valaki polgármesterként egy ökológikusabb irányba tereljen egy települést.**

**AGENDA 2030
HUMÁNÖKOLÓGIAI
KUTATÓMŰHELY A GLOBÁLIS
EGYÜTTÉLÉSRŐL**

**A MŰHELYMUNKÁT AZ
„A HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉS
HAZAI JÓ PÉLDÁJÁNAK
FELTÁRÁSA ÉS BEMUTATÁSA”
PÁLYÁZATI CÉL KERETÉBEN A
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATJA
(201108/01614)**

WWW.NKA.HU